

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukainen eliölajien rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen jättisukeltajan ja isolampisukeltajan osalta

Hakija

Albus Luontopalvelut Oy
Takavainiontie 9 B 14
FI-90560 Oulu
panu.valimaki@albusluontopalvelut.fi

Hakemus

Albus Luontopalvelut Oy anoo lupaa poiketa Suomessa rauhoitettujen jättisukeltajan (*Dytiscus latissimus*) ja isolampisukeltajan (*Graphoderus bilineatus*) rauhoitusmääräyksistä Ilomantsin kunnan alueella 15.5.2024 - 30.09.2024 seuraaville henkilöille: Panu Välimäki, Netta Keret ja Jani Raitanen.

Afry Finland Oy on tilannut Albus Luontopalvelut Oy:ltä Endomines Oy:n kaivoshankkeen edellyttämiin luontoselvityksiin lukeutuvan selvityksen jättisukeltajan ja isolampisukeltajan esiintymisestä Ilomantsin Lehtovaaran kylän itäpuolisella alueella. Jättisukeltaja ja isolampisukeltaja tunnetaan entuudestaan suunnittelualueen lähialueilta.

Sukeltajakuoriaisselvitys sisältää valmistelevan työvaiheen, missä selvitysalueen luonnoloihin tutustutaan ilma kuva-aineiston avulla. Valmistelevan työn tarkoituksena on tunnistaa potentiaaliset jättisukeltajalle ja/tai isolampisukeltajalle soveltuvat vesistöt suunnittelualueelta. Jättisukeltaja elää ennen kaikkea niukkaravinteisissa, kirkasvetisissä järvissä suosien saroja ja kortteita kasvavia rantavesiä. Toissijaisena elinympäristönä se käyttää syviä lampia. Isolampisukeltaja suosii matalia reheviä makeavetisiä vesistöjä, joissa on runsas ja tiheä vesi- ja rantakasvillisuus. Tarkemman ilma kuva-analyysin pohjalta täydentyvistä kohteista valitaan eritoten kasvillisuuden rakenteen ja vedenlaadun perusteella 6–8 potentiaalisinta kohdetta sukeltajakuoriaisselvityksen kohteiksi kesäkuun ensimmäisellä kohdekäynnillä.

Sukeltajaselvitys toteutetaan lajien kartoitukseen soveltuvilla passiivisilla sukeltajakatiskoilla (ks. Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017). Sukeltajakatiska on kahdesta 1,5 litran juomapullosta valmistettu pyydys, joka soveltuu monien sukeltajakuoriaisten pyyntiin. Pyydys valmistetaan kahdesta sisäkkäisestä pullosta. Alapuolisen pullon kylkeen leikataan hieman pohjan yläpuolelle pullon halkaisijan kokoinen reikä, johon kiinnitetään yläpuolisen pullon suuosasta leikattu yläpää sisäänmenosuppiloksi. Alemman pullon pohjalle sijoitetaan sukeltajia houkutteleva syötti. Ylempi poikkileikattu pullo työnnetään pohjapuoli ylösalaisin yläosaltaan ehjän alemman pullon kanssa sisäkkäin, jolloin alemman pullon yläosa muodostaa katiskan sisälle toisen suppilon. Sukeltajat siirtyvät alemmasta sisäänmenopullosta tämän suppilon kautta ylemmää pulloon pyrkiesään pintaon hengittämään. Ylemmän pullon pohjaan (katiskan kansi) porataan ilma-reikiä ja pyydys asetetaan hieman vedenpinnan yläpuolelle, jolloin katiskan yläosaan jää ilmatasku.

Sukeltajakatiskoita sijoitetaan kolme kappaletta 6–8 maastokäynnin perusteella lupaa-vimpaan kohteeseen (6–8 × 3 = 18–24 katiskaa) sopivanoloisiin mahdollisimman tiheää

16.5.2024

vesikasvillisuutta kasvaviin rantavesiin. Pyydykset asennetaan pyyntiin kesäkuun alkupuoliskolla. Kohdelajit talvehtivat aikuisena ja ovat varmimmin selvitettävissä loppukeväästä ja alkukesästä alkavalla jaksolla. Pyyntiä jatketaan noin 20 vuorokautta tästä eteenpäin ja katiskat koetaan 4–6 päivän välein.

Mahdolliset kohdelajien yksilöt lasketaan ja valokuvataan koentojen yhteydessä ja vapautetaan välittömästi vesistöön. Kyseisellä kohteella pyyntiä ei positiivisen havainnon jälkeen enää jatketa, vaan ajankohdasta riippuen, pyydykset voidaan siirtää suunnittelualueen muihin potentiaalsiin kohteisiin. Jos katiskan elävänä pyydystävästä luoteesta huolimatta sukeltajayksilöitä hukkuu, nämä luovutetaan Oulun yliopiston biodiversiteettiyksikön luonnonhistorialliseen kokoelmaan (Oulun yliopiston eläinmuseo).

Hakijan antamat lisätiedot pyydyskuolleisuuden yleisyydestä ja syistä

Hakijan omien kokemusten perusteella suurikokoisten sukeltajakuoriaisten pyydyskuolleisuus on vähäistä, tiedossa on kaksi tapausta. Toinen tapaus liittyy vedenpinnan äkilliseen nousuun yläpuolisen voimalaitoksen läpijuoksutusten yhteydessä ja toinen samaan pyydykseen joutuneen lajikumppanin aggressiivisen käytöksen takia. Katiskojen pyytämä koentajaksokohtainen yksilömäärä vaihtelee paikallispopulaation runsauden ja pyydyksen asentamisen onnistumisesta riippuen. Hyvällä paikalla yksilöitä tulee 2-5 /pyyntijakso eikä tällainen yksilömäärä ole Albus Luontopalveluiden tekemissä pyynneissä näkynyt lisääntyneenä kuolleisuutena. Tavallisesti pyydyksissä ei ole yhtään jättitai isolampisukeltajaa, koska kotimaisesta elinvoimaisuudesta huolimatta lajit ovat paitsi harvinaisia, mutta myös harvalukuisia. Esitetty koentajakson pituus (4-6 päivää) on tavanomainen ko. lajeihin kohdistuvissa selvitystoimissa eikä sen lyhentäminen käytännössä vähennä satunnaisluonteisten onnettomuuksien todennäköisyyttä.

Päätös ja lupaehdot

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (myöh. ELY-keskus) myöntää hakijalle luonnonsuojelulain (9/2023) 83 §:n nojalla luvan hakemuksen mukaiseen selvitykseen Ilomantsin kunnan alueella seuraavin ehdoin:

1. Lupa on voimassa 16.5. – 30.9.2024.
2. Luvan nojalla saa pyydystää jättsukeltajia ja isolampisukeltajia hakemuksessa mainitulla menetelmällä, kuitenkin niin, että pyydykset on koettava 3-4 vuorokauden välein. Pyydytyt yksilöt on vapautettava tunnistamisen ja valokuvaamisen jälkeen takaisin pyyntivesistöön. Pyynti keskeytetään kohteella, jos kohdelaji löytyy.
3. Toiminta ei saa vaarantaa inventoitavien lajien tai muiden lajien populaatioiden säilymistä tutkimusalueilla.
4. Pyydyksiä asetettaessa, koettaessa ja poistettaessa on toimittava niin, ettei kohteen vedenlaadulle, ranta-alueen kasvillisuudelle tai pohjalle aiheudu vahinkoa.
5. Pyydyksiin tai niiden lähelle rannan tuntumaan on merkittävä selkeästi luvanhaltijan yhteyshenkilön yhteystiedot ja merkintä luvan voimassaoloajasta.
6. Pyydyksiin kuolleet yksilöt rauhoitetuista, uhanalaisista ja erityisesti suojeltavista lajeista tulee toimittaa ilman aiheutonta viivytystä julkisiin tieteellisiin kokoelmiin säilytettäväksi.
7. Luvanhaltija vastaa tarvittavasta yhteydenpidosta maanomistajiin.

8. Kartoituksessa tehdyt havainnot rauhoitetuista, uhanalaisista ja erityisesti suojeltavista lajeista tulee tallentaa Suomen Lajitietokeskuksen laji.fi -palveluun tai LajiGIS-tietojärjestelmään.
9. Tätä lupaa saavat käyttää vain hakemuksessa luetellut henkilöt.
10. ELY-keskus voi peruuttaa osittain tai kokonaan tämän luvan, mikäli luvan edellytykset eivät enää täyty tai käytössä ilmenee väärinkäytöksiä.
11. Lupa tai sen jäljennös on oltava mukana tutkimuspaikalla liikuttaessa (esimerkiksi mobiililaitteessa), jotta se voidaan esittää pyydettyäessä.
12. Pohjois-Karjalan ELY-keskukselle on toimitettava raportti luvan käytöstä viimeistään 31.1.2025. Raportista tulee ilmetä tutkimuspaikkojen sijainti ja niillä tavatut huomionarvoiset lajit. Raportti toimitetaan osoitteeseen kirjaamo.pohjois-karjala@ely-keskus.fi, viitteeksi POKELY/390/2024.

Perustelut

Jättilampisukeltaja ja isolampisukeltaja ovat luonnonsuojelulain 69 §:n perusteella ja luonnonsuojeluasetuksen (1066/2023) 6 §:n nojalla koko maassa rauhoitettuja eläinlajeja, jotka edellyttävät luonnonsuojelulain 78 §:n mukaista tiukkaa suojelua. Rauhoitettuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen sekä yksilöiden eri kehitysasteiden ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen ja häiritseminen, erityisesti eläinten lisääntymisaikana tai muutoin niiden elämänsyklinin kannalta tärkeillä paikoilla, on luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan kielletty.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa 70 §:ssä säädetystä eläinlajin rauhoituksesta, mikäli poikkeaminen ei haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista, muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole tarjolla ja jokin luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin kohdista 1-4 täyttyy.

Suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen

Luonnonsuojelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan eliölajin suotuisalla suojelutasolla tarkoitetaan sitä, että laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luonnollisissa elinympäristöissään.

Viimeisimmän uhanalaisuusluokituksen mukaan jättilampisukeltaja ja isolampisukeltaja ovat elinvoimaisia. Vuoden 2019 lajiraportoinnissa EU:n komissiolle molempien lajien suojelutaso arvioitiin suotuisaksi ja kantojen kehityssuunta arvioitiin vakaaksi.

ELY-keskuksen katsoo, että hakemuksen mukaisista toimenpiteistä, lupapäätöksessä mainituin ehdoin toteutettuna, ei ole haittaa kyseisten lajien suotuisan suojelutason säilyttämiselle.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Hakijan kuvaama sukeltajien inventointimenetelmä on yhdenmukainen Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajin (pl. lepakot) esittelyt -julkaisussa (Suomen ympäristö 1/2017) olevan inventointimenetelmän kanssa. Kyseisen julkaisun mukaan syöttämisellä

tapahtuva pyynti on mahdollisesti tehokkaampi tapa kartoittaa lajien esiintymistä verrattuna haavimiseen. Pyydykset on koettava julkaisun mukaan 3-4 vuorokauden välein.

ELY-keskuksella ei ole tiedossa havaintoja kohdelajeista selvitysalueella. Lajitietokeskuksen tietokannassa näistä lajeista on kuitenkin tehty havaintoja Joensuun ja Lieksan puolelta, joten selvityksen tekeminen on perusteltua. Koska selvityksen tekeminen on tarpeen alueelle suunnitellun, ympäristöä mahdollisesti suuresti muuttavan toiminnan luonteen vuoksi, ELY-keskuksen näkemyksen mukaan hakemuksen mukaiselle lajitoselvitykselle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Inventointi pystytään toteuttamaan niin, että alueelta mahdollisesti löytyville lisääntymis- ja levähdyspaikoille ei aiheudu heikentymistä.

Luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin 4 kohdan täyttyminen

Luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaan poikkeaminen tiukkaa suojelua edellyttävien lajien rauhoitusmääräyksistä voidaan myöntää, jos se on tarpeen eliölajien tutkimus-, koulutus-, uudelleensijoittamis- tai uudelleenistutustarkoituksessa. Hakemuksen mukainen toiminta on kyseisiin lajeihin kohdistuvaa tutkimustyötä, jonka tarkoituksena on kyseisten lajien suojelua edistävän tiedon tuottaminen. Inventointi on tarkoitus toteuttaa vaarantamatta inventoitavien ja muiden lajien populaatioiden säilymistä alueella.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 3, 69, 70, 78 ja 83 §

Luonnonsuojeluasetus (1066/2023) 6 §

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024 (1215/2023)

Päätöksen voimaantulo

Pohjois-Karjalan ELY-keskus on lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §:n nojalla päättänyt, että tämä päätös pannaan täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Luvan mukaisiin toimenpiteisiin tulee voida ryhtyä ennen kuin päätös on saavuttanut lainvoiman. Päätöksen täytäntöönpanoa ei voida sen luonteen vuoksi lykätä: paras ajankohta inventointityölle on lajien elinkierto ja aktiivisuus huomioiden loppukeväällä ja alkukesällä.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä, päätös on annettu tiedoksi sähköpostitse.

16.5.2024

Diaarinumero

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt luonnonsuojeluasiantuntija Ville Vuorio ja ratkaissut yksikön päällikkö Pirkko Siikamäki.

Lisätietoja antaa luonnonsuojeluasiantuntija Ville Vuorio, puhelin 050 3510823, sähköposti ville.vuorio@ely-keskus.fi.

Liitteet

Valitusosoitus

Tiedoksi

Ympäristöministeriö, kirjaamo.ym@gov.fi
Suomen ympäristökeskus, kirjaamo@syke.fi
Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri, pohjois-karjala@sl.fi

Suoritemaksutta. Luonnonsuojelua edistävään tutkimustarkoitukseen myönnettävät poikkeukset ja luvat ovat maksuttomia.